

Aandeelhouders

Courant

VAN HET CONCERTGEBOUW N.V.

JAARGANG 4

EEN PARTICULIERE ZAAK SINDS 1888

OKTOBER 2017 - N° 7

Foto: Ronald Knapp

Dirigent Markus Stenz vindt het zeer terecht dat het Radio Filharmonisch Orkest en Het Groot Omroepkoor in september de Concertgebouwprijs in ontvangst mochten nemen. 'Erkend worden als toporkest en topkoor die belangrijke bijdragen leveren aan de Nederlandse cultuur en aan de brede programmering van Het Concertgebouw, dat is heel belangrijk.'

De musicus is koning

Van speciale handdoeken tot sushi van meergranenrijst. Als producent van Het Concertgebouw heeft Floor de Wit te maken met allerlei wensen en eisen. 'Ik doe er alles aan om het topmusicus naar de zin te maken.' > **Pagina 2**

Mengelmoes van stijlen

De Tunesische zanger en ud-speler Dhafer Youssef maakt geen onderscheid tussen Oost en West of tussen traditioneel en hedendaags. Hij pikt overal wat van mee. 'Als ik met anderen speel, ben ik net een spons.' > **Pagina 3**

Wel of geen dancefeest?

Grote ophef in de media nadat de Grote Zaal tijdens een dancefeest ontruimd moest worden vanwege schade aan het plafond. Is Het Concertgebouw wel geschikt voor dit soort feesten? Zakelijk directeur Gea Zantinge geeft uitleg. > **pagina 4**

'Als ik op expeditie ben, hoor ik veel muziekstijlen'

Eind jaren tachtig leerde apotheker René Bergsma (60) zijn vrouw Diedje kennen. Zij had een platenkast vol klassieke muziek en er ging een nieuwe wereld voor Bergsma open. Met zijn vrouw bezocht hij voor het eerst Het Concertgebouw. Een onvergetelijke ervaring. En met haar trok hij ook voor het eerst de bergen in. Een passie waar hij zeker zes maanden per jaar aan besteedt.

'Diedje had een tijdje in Zwitserland gewerkt en het leek haar leuk om mij de bergen te laten zien,' vertelt Bergsma. Hij was meteen verkocht. 'Die eerste keer ben ik op mijn gypies naar boven gegaan. Daarna heb ik bij de bergsportvereniging alle opleidingen doorlopen. Sindsdien ga ik zelf op pad.' Dertig jaar beklimt Bergsma inmiddels bergen.

En niet de minste. Van 2004 tot 2011 werkte hij de zeven summits af; de hoogste toppen van elk continent. 'Ik ben nu bezig met het beklimmen van bergen boven de 8000 meter. Daar zijn er 14 van. Ik heb er 4 gedaan, dus daar kan ik voorlopig mee doorgaan.' Tien jaar geleden is Bergsma minder gaan werken en hij heeft ieder jaar zes maanden de tijd om te klimmen. Hij neemt zijn sport uiterst serieus, zorgt voor een degelijke voorbereiding en een gids die hij vertrouwt. 'Ik heb een goede focus, veel discipline en doorzettingsvermogen. Ik ben erg gedreven om mijn doel te behalen en daarna weer veilig beneden te komen.' Die overgave en gedrevenheid heeft Bergsma ook bij zijn andere passies. Zo heeft hij jarenlang hardgelopen. Marathons in New York, Berlijn en Londen liep hij meerdere malen. En samen met zijn vrouw maakte hij lange

wandelingen door Nederland, zoals het Trekvogelpad en het Pelgrimspad. Klassieke muziek is ook een liefhebberij van Bergsma waar hij heel wat uurtjes in gestoken heeft. 'Nadat ik alle grammofoonplaten van mijn vrouw had beluisterd, heb ik me een beetje studie-achtig op de opera gestort.' Daarnaast bezocht hij tal van concerten in Het Concertgebouw. 'Klassieke muziek hoorde niet bij mijn opvoeding. Ik heb het echt ontdekt. Muziek verrijkt mijn leven.' Daarom vindt Bergsma het ook belangrijk om Het Concertgebouw financieel te steunen. 'Ik las een artikel over alle bezuinigingen op cultuur. En dat er een appel werd gedaan op burgers om bij te dragen. Ik dacht "daar kunnen wij wel op inhaken".' Bergsma kocht een jubileumaandeel en is vorig jaar Kringlid geworden. Door zijn expedities is de bergbeklimmer vaak

maanden van huis. Veel tijd om naar Het Concertgebouw te gaan, heeft hij niet meer. 'Vroeger kochten we altijd series. Nu vaak wat losse kaarten voor concerten. En zelfs die moeten we soms missen.' Wanneer hij aan het klimmen is, maakt Bergsma kennis met allerlei andere muzieksoorten. 'Ik lag een keer met een Chinees in een tent en die had de hele dag Chinese muziek op staan. Dat was weer eens wat anders.' Hij vindt het leuk om nieuwe muziek te horen. 'Ik klim vaak in Nepal. Daar heb ik een aantal cd's gekocht van Nepalese muziek. Daarin zit heel veel herhaling. Dat is best rustgevend.' Bang voor de dag waarop hij niet meer kan klimmen is hij niet. 'Als het lichamelijk niet meer gaat, kan ik andere dingen doen. Misschien een wandeling naar Rome, veel boeken lezen en vaker naar Het Concertgebouw.'

Wat doet Dopper tussen Strauss en Debussy?

In sierlijke naamlijsten ofwel cartouches worden in de Grote en Kleine Zaal de namen van 46 componisten gepresenteerd. De meesten zijn bekend: Mozart, Bach, Beethoven, Mahler, Brahms, Schubert. Maar wie is Wanning? En welke stukken componeerde Dopper? Waarom staan deze componisten in de eregalerijen van Het Concertgebouw?

Paul Witteman in 2011 tot het schrijven van het boekje *De namen uit de Grote Zaal*. Hierin onderzoekt hij met name de Nederlandse componisten die in de eregalerijen zijn opgenomen zoals Jacob Obrecht, Clemens non Papa, Cornelis Schuyt, Jan Pieterszoon Sweelinck, Bernard Zweers en Johan Wagenaar. Juist over deze Nederlandse componisten is weinig bekend en hun muziek wordt nauwelijks meer gespeeld. Het minst bekend is Johannes Wanning (1537-1603). Hij werd geboren in Kampen, studeerde in Königsberg en werkte daarna als kapelmeester van de Mariakerk in Danzig waar hij onder meer verantwoordelijk was voor de opleiding van de koorleden. Van zijn werken noemt Witteman zijn motetten voor het kerkelijk jaar en zijn 52 *Sententiae insigniores*. Tien jaar voor de opening van Het Concertgebouw verscheen een kleine bloemlezing uit deze *Sententiae* die in de pers werd beoordeeld als

‘het uitnemendste’ wat in de Nederlanden in de zestiende eeuw was voortgebracht. Waarmee de keuze om Wanning te vereeuwigen in de Grote Zaal was gemaakt. Dat Cornelis Dopper (1870-1939) een plek tussen Richard Strauss en Claude Debussy verwierf, komt doordat hij tijdens zijn leven met hen vergeleken werd. Hij studeerde in Leipzig, was koorleider in Sappemeer en Groningen, violist in het orkest van de Nederlandse Opera en dirigent van een reizend operagezelschap. Terug in Nederland was hij twintig jaar lang tweede dirigent van het Concertgebouworkest naast Willem Mengelberg. Hoewel zijn symfonieën in die tijd werden uitgevoerd door orkesten onder leiding van Mengelberg, Strauss en Monteux kregen zijn werken toen al kritiek en worden ze tegenwoordig als oppervlakkig ervaren.

Uit een artikel uit 1925 blijkt dat de eerst componistennamen van grootheden als Bach en Beethoven tussen 1890 en 1895 werden aangebracht. De ‘eigentijdse’ componisten moesten wachten tot 1 juli 1925. Volgens musicoloog en componist Leo Samama die in 2006 naar aanleiding van de eregalerijen voor de Vereniging Vrienden van het Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest een cursus organiseerde, is de keuze voor deze componisten een weerslag van de muzikale smaak en inzichten rond 1900: ‘een merkwaardige mix van belangrijke namen en musicologische curiosa’. Na de Tweede Wereldoorlog werden Willem Pijper, Bela Bartók, Igor Stravinsky en Antonín Dvořák toegevoegd. Links en rechts op beide balkonuiteinden is nog ruimte voor één naam...

Bronnen
Paul Witteman, *De namen uit de Grote Zaal*, Uitgeverij Balans, Amsterdam, 2011.
Leo Samama, *Reader ter voorbereiding op de cursus ‘De eregalerijen in Het Concertgebouw’*, Amsterdam, 2005/2006.

Foto: Hans Roggen

Alles op alles voor een spetterend optreden

Op het podium zit het orkest klaar. De lichten dimmen, het geroezemoes in de zaal verstomt. De deuren zwaaien open en onder luid applaus daalt een wereldberoemde violiste de rode trap af. Achter de schermen haalt producent Floor de Wit opgelucht adem. ‘Als sterren zich thuis voelen en aan hun wensen voldaan wordt, draagt dat bij aan een succesvolle uitvoering.’

collega’s verantwoordelijk voor alles wat er komt kijken bij de realisatie van de geboekte concerten en voorstellingen. ‘Als er een Amsterdams strikkwartet in de Kleine Zaal komt spelen, hoeven we niet veel meer te doen dan vier stoelen en vier lessenaars neerzetten. Gaat het om internationale beroemdheden dan begint ons werk al zo’n anderhalf jaar van tevoren met het boeken van hotels.’

De afdeling productie van Het Concertgebouw maakt soms heel spannende momenten door. Toen er een optreden gepland stond waaraan veel kinderen meededen, kwam de topmusicus die het project leidde te laat om nog te repeteren. De kinderen hadden maandenlang geoefend en zaten vol verwachting anderhalf uur op het podium van de Grote Zaal te wachten. ‘Boos worden helpt in zo’n geval niet,’ vertelt Floor de Wit. ‘De topmusicus waarmee ik als producent te maken heb, leiden geen normaal leven. Ze zijn altijd onderweg. Daar heb ik heel veel respect voor. En het concert was een groot succes.’

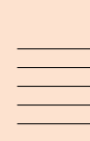
Ook voor tourende orkesten moeten hotels worden geboekt en vaak moeten er kleine problemen worden opgelost. Er moet een vioolbouwer komen omdat er iets mankeert aan een instrument. Er is iemand ziek of er is een koffer niet meegekomen. De Wit: ‘Mijn verantwoordelijkheid begint als het vliegtuig landt en eindigt pas als het weer is opgestegen.’ De voorbereidingen zijn per orkest verschillend. Duitse orkesten zijn heel strak georganiseerd. Italianen zijn een stuk nonchalanter. Amerikaanse orkesten nemen hun eigen bewegwijzering mee en Aziatische orkesten komen een jaar van tevoren met een kleine delegatie op bezoek. ‘Ze nemen cadeautjes mee en meten alles op. We hebben alle maten op papier staan, maar toch wordt met laserapparatuur de hoogte van het podium bepaald, de afmetingen van de lifdeuren en zelfs de stoelen waarop de orkestleden zitten worden bestudeerd.’

Oosterse cadeautjes
De programmeurs van Het Concertgebouw bepalen het programma. Ze nodigen orkesten, dirigenten en solisten uit en maken financiële afspraken. Vervolgens zijn De Wit en haar

Sushi van meergranenrijst
‘Of de rode trappen die naar het podium leiden breder gemaakt konden worden’ was het verzoek van het management van een beroemde zangeres. Want dan zou de jurk die speciaal voor de zangeres ontworpen was, beter uitkomen. Het is een van de opmerkelijkste vragen die De Wit ooit kreeg. ‘We proberen zo goed mogelijk aan de wensen en eisen van topmusicus te voldoen, maar er zijn grenzen. Die avond hebben we een suppoost ingezet die de diva bij haar opkomst aan de hand naar beneden begeleidde.’
De verzoeken gaan meestal over de temperatuur en luchtvochtigheid in de kleedkamer. Vooral voor zangers is dat van groot belang. Pop- en jazzsterren hebben vaak een *hospitality rider*: een document dat als addendum bij het contract wordt gevoegd. Hierin staat omschreven wat zij nodig hebben om hun optreden mogelijk te maken. Speciale handdoeken, spiegels, bepaalde theeën, verschillende merken ginger beer, quinoasalades of sushi van meergranenrijst. De wensen kunnen heel specifiek zijn. ‘Laatst was er een artiest die zijn eigen recepten had meegenomen,’ vertelt De Wit. ‘Dat ging best ver. We spraken af dat we zijn dressings zouden bereiden. Onze kok voegde er liefdevol wat zout aan toe, maar dat werd niet gewaar-

deerd. Het gevolg was dat ik opnieuw moest beginnen. Het vertrouwen dat ik in de voorgaande uren had opgebouwd, werd in een klap weggevaagd. Gelukkig eindigde de avond met veel waardering van de musicus voor onze inspanningen.’

Psychologisch spel
‘Als producent moet je creatief zijn en in oplossingen denken. Is een dirigent zijn schoenen vergeten? Dan moeten die snel even met een taxi gehaald worden. Geen tijd meer? Welke suppoost heeft dezelfde maat? Als er tijdens de repetitie ontevredenheid is over het licht en je weet dat er niets aan te doen is, laat je toch zien dat je er alles aan doet om de omstandigheden te verbeteren.’
Stressbestendigheid is ook een goede eigenschap voor een producent. Als een musicus vlak voor een optreden ineens niet meer wil, heb je niets aan argumenten als ‘de hele zaal zit vol’ en ‘er zijn sponsorgasten aanwezig’. ‘Even geleden hadden we een zanger die twintig minuten voor het concert zei dat hij niet goed bij stem was. Dat is echt een probleem. Gelukkig bood een collega toen aan een healing te doen. Zijn manager was sceptisch, maar de zanger stemde toe. Tien minuten later zong hij de sterren van de hemel.’

‘Ik was meteen verliefd op de ud’

Het Concertgebouw wil meer aandacht voor muzikale schatten uit Arabische landen. Het optreden van Dhafer Youssef tijdens het 6de Dividendconcert op 11 oktober is alvast een spectaculair begin. De zanger en ud-speler uit Tunesië is wereldberoemd en staat bekend om zijn veelzijdigheid. Vorig jaar speelde hij ook al eens in de Grote Zaal. ‘Een ervaring waarvan ik wenste dat er nooit een einde aan kwam.’

Youssef groeide op in een vissersplaatje in Tunesië. Hij leerde koranverzen zingen van zijn grootvader, maar liever luisterde hij naar de radio in de keuken van zijn moeder. Hij was gefascineerd door de mogelijkheden van zijn eigen stem. De echo, de resonantie. Hij kon zich uren vermaken door te zingen in de dorpsmoskee. Zijn eerste publiek had hij als tiener toen zijn stem door de minaret van de moskee galmde. Dat vond hij geweldig. ‘Ik wist toen zeker dat muziek maken mijn roeping was,’ vertelt Youssef.

‘Ik zoek altijd naar nieuwe wegen om mijn muziek te creëren’

Een spons
Ver van de gebedshuizen, in een jongerencentrum, experimenteerde Youssef met instrumenten. En speelde hij voor het eerst op de ud. ‘Ik was meteen verliefd op het geluid. Zacht, rond, poëtisch, warm. Het is echt mijn instrument,’ zegt Youssef. De ud is niet zo bekend in Nederland. Het peervormige snaarinstrument wordt gezien als een voorloper van de luit. De ud valt op omdat het geen fretten heeft. Vorig jaar vond in Het Concertgebouw de eerste editie van het Ud Festival plaats en uiteraard was Youssef daarbij. ‘Een memorabel optreden tijdens onze tournee. Ik hoop dat het dit najaar weer zo inspirerend wordt.’

Youssef begon zijn muziekopleiding aan het conservatorium in Tunis. Maar hij vond de kwaliteit niet goed genoeg en verhuisde naar het multiculturele Wenen waar hij aan het conservatorium zijn opleiding afrondde. De verschillende culturele invloeden inspireerden Youssef tijdens zijn studententijd. Die nieuwsgierigheid naar andere stijlen en invloeden heeft hij altijd behouden. ‘Ik speel graag met andere musicus. En dan ben ik net een spons. Ik neem mee wat ik goed vind.’

Foto: Shiraz Fradi

Smeltkroes
Youssef wordt gezien als voorman van een stroming in de hedendaagse muziek die oost en west samenbrengt. ‘Ik zoek altijd naar nieuwe wegen om mijn muziek te creëren. Daarom werd ik zo aangetrokken door jazzmuziek,’ vertelt hij. Maar daar laat hij het niet bij. Modern klassiek, traditioneel, jazz, elektronisch. Alle muziekstijlen passeren de revue bij Youssef. Of hij zich weleens afvraagt of zijn publiek zich kan vinden in nieuwe composities? ‘Daar ben ik helemaal niet mee bezig. Ik laat de muziek ontstaan, heb van tevoren geen idee welke kant het op zal gaan. En daarbij wil ik me niet laten beperken door verwachtingen van anderen.’

Na zijn periode in Wenen studeerde Youssef een tijdje in New York. Ook daar werd hij aangetrokken door de smeltkroes van culturen en stijlen. Hij legde er veel contacten en maakte muzikale vrienden. De ud-speler speelde samen met veel fameuze musicus uit alle windstreken waaronder Zakir Hussain, Ballaké Sissoko en Herbie Hancock. Zijn laatste plaat *Diwan of Beauty and Odd* werd opgenomen met Aaron Parks, Ben Williams, Mark Guiliana en Ambrose Akinmusire. ‘Live on stage met jazzlegende Herbie Hancock was zeker een hoogtepunt voor mij. Maar musiceren met onbekende artiesten kan net zo inspirerend zijn. Als een musicus iets eigens met zich meebrengt,

maakt dat een samenwerking uniek. Ik wil graag verrast worden.’
Geen activist
Bij een YouTube-filmpje van een optreden van Dhafer Youssef heeft iemand geschreven: ‘Deze muziek is het antwoord op oorlog, haat en terrorisme.’ De musicus is gecharmeerd van de opmerking, maar benadrukt dat hij geen protestmuziek schrijft. ‘Ik ben trots op zo’n reactie en voel me gevleid, zeker. Maar ik ben geen activist. Ik maak mijn muziek en *that’s it*. Als het mensen helpt op de een of andere manier, of als mensen door mijn muziek meer begrip krijgen voor elkaar, is dat mooi meegenomen.’

‘Verhuur is een belangrijke inkomstenbron’

Zijn technofeesten schadelijk voor de Grote Zaal? Eind mei ontstond ophef in de media nadat tijdens een dancefeest uit een sierlijst aan het plafond gruis naar beneden viel. Ook aandeelhouders uitten hun zorgen bij de directie. Zakelijk directeur Gea Zantinge gaf daarom een toelichting tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 22 juni.

‘In de nacht van donderdag 25 op vrijdag 26 mei werd ik uit bed gebeld vanwege problemen met het plafond in de Grote Zaal. Ik ben meteen gaan kijken en heb besloten het feest voortijdig te beëindigen en de zaal te laten ontruimen,’ vertelt Zantinge. Een klein stuk van de gestucte sierlijst boven het podium was beschadigd. Uit voorzorg is deze lijst verwijderd en het plafond verder geïnspecteerd. Daarbij

werden geen andere problemen ontdekt. Alle concerten en evenementen die in dat weekeinde stonden gepland, zijn gewoon doorgegaan.

Geen verband

Zantinge: ‘Uit nader onderzoek blijkt dat er geen direct verband bestaat tussen de schade aan de sierlijst en het dancefeest.’ Bij ieder evenement dat in Het Concertgebouw wordt georganiseerd, wordt bekeken of dit mogelijk nadelige gevolgen kan hebben voor de zaal. Zo wordt gecontroleerd op geluidsvolume en trillingen. In 2008 heeft Het Concertgebouw voorafgaand aan een optreden van de zanger Sting advies gevraagd aan ingenieurbureau Peutz over het maximaal aantal decibellen. ‘Uit dat rapport kwam naar voren dat er meer schade wordt veroorzaakt door het lopen over het plafond dan door

hoeveel decibellen dan ook,’ legt Zantinge verder uit. Regelmatig wordt er over het plafond van de Grote Zaal gelopen omdat op de zolder installaties staan voor belichting, geluidsversterking en opnames.

Inkomsten

Het verhuren van de zalen is een voornamelijk inkomstenbron voor Het Concertgebouw. Het verdienmodel van Het Concertgebouw heeft vier belangrijke poten: zo’n 30% procent van de inkomsten wordt behaald door kaartverkoop voor de Eigen Programmering, 25% door hospitality en 25% door verhuringen. Sponsoring, fondsenwerving en subsidie zorgen voor de resterende inkomsten. ‘Dancefeesten maken slechts een heel klein deel uit van de verhuringen,’ benadrukt Zantinge. In 2016 werden de zalen 292 keer

verhuurd aan concertorganisatoren waaronder het Koninklijk Concertgebouworkest, het Nederlands Philharmonisch Orkest, de NTR ZaterdagMatinee en de serie Meesterpianisten. Daarnaast waren er 68 verhuringen voor commerciële evenementen zoals personeelsfeesten en recepties.

Media

‘De ophef die na de ontruiming ontstond was behoorlijk heftig,’ zegt Zantinge. De grote kranten besteedden er veel aandacht aan en op social media verschenen allerlei verhalen. ‘In onze contacten met de media hebben we geprobeerd open te zijn over wat er is gebeurd en onduidelijkheden op te helderen. We merkten dat velen ongelooflijk betrokken zijn bij Het Concertgebouw. En dat is hartverwarmend.’

Blik op 1887. Op 11 april 1888 opende Het Concertgebouw zijn deuren. De nieuwe concertzaal lag toen midden tussen de weilanden waarop in de decennia die volgden Amsterdam-Zuid zou verrijzen. Deze tekening uit 1887, gemaakt vanuit een bovenkamer op de Ruysdaelkade door H.W. Beyerinck, toont Het Concertgebouw in het groen. Op de plek van het huidige Museumplein waren een ijsbaan en een renbaan voor paardenraces.

ACTIVITEITEN AANDEEL- HOUDERS

11 oktober 2017
6de Dividendconcert

21 april 2018
Kinderconcert voor Aandeelhouders

17 mei 2018
Bijwonen schoolvoorstelling Grote Zaal: ‘Duizend-en-een-nacht’
Nederlands Philharmonisch Orkest

4 juni 2018
Algemene Vergadering van
Aandeelhouders

26 september 2018
7de Dividendconcert

Voor alle aandeelhoudersactiviteiten
ontvangt u tijdig een uitnodiging.

De Aandeelhouders Courant is een uitgave van
Het Concertgebouw Fonds voor aandeelhouders van
Het Concertgebouw N.V. en verschijnt ieder voor- en najaar.

Samenstelling: Yanno Hooft Graafland-Osmers.
Tekst: Bureau Bax. Ontwerp: Bettina Zuidmeer.
Druk: Proforza

Indien u geen prijs stelt op het ontvangen van de Courant
graag een bericht naar: aandeelhouders@concertgebouw.nl
of: Concertgebouwplein 10, 1071 LN Amsterdam.